Eessõna.

Käesolev teos on kodu-uurimise töö esimene suurem saavutus. Esimesi katseid kodu-uurimise sihis tehti 1914. a., mil Eesti Kirjanduse Seltsi juurde tekkis Kodumaa Tundmaõppimise Toimkond. Oma tegevust algas nimetatud toimkond ajalehtede bibliografeerimisega, kus kümmekond aastakäiku „Postimees't" suudeti läbi vaadata. Oli kavatsus asuda ka kihelkondade kirjeldamisele. Selleks tehti mõned väljasõidud Otepäässe, missugune kihelkond esimesena arvati tulevat kirjeldusele. Samal otstarbel korraldati uurimiskäike ka Tartu lähimasse ümbrusesse. Tuli ilmasõda, hulk asjast huvitatud ja teotsevaid jõude mobiliseeriti ning asi kaldus suikele. Küll katsus tollekordne toimkonna juhataja isikliku tööga, raamatukogudes kodumaa tundmaõppele tarvilist kirjanduslist ainet otsides, toimkonna tegevust elus hoida, kavatses isegi kodumaa kaarti välja anda, kuid ka need kavatsused katkesid. Nii lõppes Kodumaa Tundmaõppimise Toimkonna tegevus ilma kavatsustest ja püüetest kaugemale jõudmata. Toimkonna toimetuste nimekirjas ilmus (1918. a.) ainult A. Nigol'i „Eesti asundused ja asupaigad Venemaal".

Ilmasõda lõppenud, koondus Tartusse, peaasjalikult ülikooli ümber, uusi kodumaa tundmaõpist huvitatud jõude, kes ka kohe rakendusid kodu-uurimise tööle. 1920. a. alul moodustatakse Eesti Kirjanduse Seltsi juurde uus toimkond — Kodu-uurimise Toimkond, mille juhatajaks saab ülikooli maateaduse-prof. J. G. G r a n ö, kes Soomes juba varemini ses sihis töötanud ja omandanud tarvilised kogemused. 21. märtsil 1920. a. peetakse uue toimkonna esimene koosolek, mis osutub sihte tähistavana ja eesmärki rajavana ning sellepärast ka kaugemale küündiva tähtsuse omandab kodu-uurimises. Toimkond seab omale esimeseks ja peamiselt taoteldavaks eesmärgiks kodumaad mitmekülgselt valgustava teose väljaandmise, mis peab teostuma üksikute maakondade kirjelduste näol. Nimetatud eesmärgi saavutamiseks asutakse kohe ainete kogumisele ja korraldamisele. Selleks õhutatakse üleskutsete ja selgitavate märkuste kaudu ajakirjanduses kodu-uurimisele väljaspool toimkonda seisvaid isikuid ning töötatakse välja kava („Kihelkondade kirjeldamise kava", Tartu 1920), mis juhiks ainese kogumist sihikindlalt, laiali valgumata.